

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР

ISSN: 2181-404X
DOI Journal 10.56017/2181-404X

JOURNAL OF
EXPERIMENTAL
STUDIES

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

7-СОН

июль, 2023

IMFAKTOR

ISSN: 2181-404X
DOI Journal 10.56017/2181-404X

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

I-ЖИЛД, 7-СОН

ЖУРНАЛ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
ТОМ-I, НОМЕР-7

JOURNAL OF EXPERIMENTAL STUDIES
VOLUME-I, ISSUE-7

ТОШКЕНТ – 2023

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF EXPERIMENTAL STUDIES

№ 7 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-404X-2023-7>

Бош муҳаррир:

Касимов И. – тиббиёт фанлари доктори, профессор

Масъул муҳаррир:

Расулов Х. – физика-математика фанлари номзоди, доцент

Таҳририят аъзолари:

Мадумаров Т. – биология фанлари доктори, профессор

Хасанов Ф. – биология фанлари доктори, профессор

Алламуратов Б. – биология фанлари доктори, профессор

Исмаилов Қ. – физика-математика фанлари доктори, профессор

Раимова Г. – физика-математика фанлари доктори, профессор

Мирзакаримов А. – физика-математика фанлари номзоди, доцент

Рахимов Т. – кимё фанлари доктори, профессор

Каримова Д. – кимё фанлари номзоди, профессор

Боймирзаев А. – кимё фанлар доктори, доцент

Ходжанов И. – тиббиёт фанлари доктори, профессор

Зуфаров М. – тиббиёт фанлари доктори, профессор

Жалолова Д. – тиббиёт фанлари номзоди, доцент

Халимова З. – тиббиёт фанлари доктори, профессор

Нурходжаев А. – геология-минералогия фанлари доктори

Ахунджанов Р. – геология-минералогия фанлари доктори

Акрамова Н. – геология-минералогия фанлари номзоди

Хайдаров В. – фармацевтика фанлари номзоди, профессор

Урманова Ф. – фармацевтика фанлари доктори, профессор

Нуридуллаева К. – фармацевтика фанлари бўйича фалсафа доктори

Мазкур фанлараро илмий-амалий журнал Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2022 йил 22 декабрь куни № 054835-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Саҳифаловчи/Page Maker/Верстка: Абдурахмон Хасанов

Таҳририят манзили: <https://imfaktor.uz>, 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2/27-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55, E-mail: tahririyat@imfaktor.uz

© IMFAKTOR Pages, 2023 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2023 йил.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF EXPERIMENTAL STUDIES

Тиббиёт фанлари

RAXIMBERGANOV Sanjarbek Rustam o'g'li
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
“Davolash fakulteti” talabasi

SHOMUROTOVA Sevara Bekberganovna
Urganch davlat universiteti akademik litseyi
“Tabiiy fanlar” bo‘limi biologiya fani o‘qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.8157784>

SHIFOXONADAN TASHQARI IKKI TOMONLAMA INTERSTITSIAL PNEVMONIYA BILAN OG‘RIGAN BEMORLARDA QON IVISH TIZIMIDA RO‘Y BERADIGAN O‘ZGARISHLARNI TADQIQ ETISH

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada shifoxonadan tashqari ikki tomonlama interstitsial pnevmoniya kasalligining yosh va jinslar kesimida tarqalish chastotasi, uning inson salomatligiga yetkazadigan jiddiy zararlari haqida ma'lumot berilgan. Shuningdek kasallik patogenezida muhim rol o'ynovchi giperkoagulyatsiya holati, uning mohiyati, giperkoagulyatsiya holatining shakllanishida qon ivish tizimida kelib chiqadigan o'zgarishlar yoshlar kesimida tahlil qilingan. Koagulyatsion tizim parametrlarining tashxis qo'yishda va davo samaradorligini baholashda tutgan o'rni keltirilgan.

Kalit so'zlar: interstitsial pnevmoniya, giperkoagulyatsiya, tromboz, D-dimer, fibrinogen, koagulogramma, trombosit, trombositopeniya.

РАХИМБЕРГАНОВ Санжарбек Рустам оглы
Ургенчский филиал Ташкентской медицинской академии
студент «Лечебного факультета»

ШОМУРОТОВА Севара Бекбергановна
Академический лицей Ургенчского государственного университета
«Естественные науки» раздел учитель биологии

ИССЛЕДОВАНИЕ ИЗМЕНЕНИЙ В СИСТЕМЕ СВЕРТЫВАНИЯ КРОВИ У ПАЦИЕНТОВ С ВНЕБОЛЬНИЧНОЙ ДВУСТОРОННЕЙ ИНТЕРСТИЦИАЛЬНОЙ ПНЕВМОНИЕЙ

АННОТАЦИЯ

В этой статье представлена информация о частоте распространения внебольничной двусторонней интерстициальной пневмонии в разрезе возраста и пола, а также о серьезном ущербе, который она может нанести здоровью человека. Также проанализировано состояние гиперкоагуляции, играющей важную роль в патогенезе заболевания, ее сущность, изменения, возникающие в системе свертывания крови при формировании состояния гиперкоагуляции в молодом возрасте. Показана роль параметров системы свертывания крови в постановке диагноза и оценке эффективности лечения.

Ключевые слова: интерстициальная пневмония, гиперкоагуляция, тромбоз, D-димер, фибриноген, коагулограмма, тромбоцит, тромбоцитопения.

RAXIMBERGANOV Sanjarbek Rustam ugli
*Urgench branch of Tashkent Medical Academy
student "Faculty of treatment"*

SHOMUROTOVA Sevara Bekberganovna
*Urgench State University Academic Lyceum
Department "Natural sciences", teacher of biology*

RESEARCH ON CHANGES IN THE BLOOD CLOTTING SYSTEM IN PATIENTS WITH NON-HOSPITAL BILATERAL INTERSTITIAL PNEUMONIA

ANNOTATION

This article provides information on the frequency of spread of non-hospital bilateral interstitial pneumonia in young and gendered sections, its serious harm to human health. Also, the state of hypercoagulation, which plays an important role in the pathogenesis of the disease, its essence, changes in the blood clotting system in the formation of the state of hypercoagulation were analyzed in the youth section. The role of the parameters of the coagulation system in the diagnosis and assessment of the effectiveness of the treatment is given.

Keywords: interstitial pneumonia, hypercoagulation, thrombosis, D-dimer, fibrinogen, coagulogram, platelet, thrombocytopenia.

Hozirgi davrda global muammo-bu koronavirus infeksiyasi keltirib chiqarayotgan kasallikdir. Ushbu kasallikning koronavirus uchun maxsus testlarda manfiy natija berib, kasallik klinikasi kuchli yallig'lanish jarayonlari bilan kechuvchi shakli ham aholi orasida tez tarqalmoqda, asorat sifatida nafas yetishmovchiligi yoki poliorgan patologiyalar shakllantirmoqda. Interstitsial pnevmoniya atamasi pnevmoniyaning boshqa surunkali shakllaridan ajralib turadigan, nafas yetishmovchiligining tez boshlanishiga olib keladigan interstitsial o'pka kasalligi bilan klinik jihatdan xarakterlanadigan idiopatik klinikopatologik holatni tavsiflaydi.

Gistopatologik topilmalar alveolyar diffuz shikastlanishini ko'rsatadi. Ko'pincha tez progressiv interstitsial pnevmoniya, ayniqsa, ikkilamchi o'tkir interstitsial pnevmoniya, o'tkir kriptogenik fibrozlovchi alveolitning tezlashtirilgan shakllari bilan ajralib turadigan boshqa klinik kasalliklar bilan chalkashib ketadi. Bundan tashqari, ko'plab mualliflar yuqoridagi atamalarni noto'g'ri va bir-birining o'rnida ishlatadilar. Mexanik ventilyatsiyaga qaramay, 3 oy ichida >70% o'lim bilan og'ir prognozga ega. Ushbu sharh nisbiy klinik va patologik muammolar va terminologiyani oydinlashtirishga qaratilgan [1].

Og'ir o'tkir respirator sindrom koronavirus uchun tegishlidir. Ushbu kasallikda DVS sindrom va boshqa interstitsial pnevmoniya bilan bog'liq koagulopatiyalar paydo bo'ladi. Baylor Sent-Lyuk tibbiyot markazining reanimatsiya bo'limiga yotqizilgan bemorlarning yarmidan ko'pida giperkoagulyatsiya bilan bog'liq bo'lgan klinik jihatdan ahamiyatli trombozlar rivojlandi [2].

Kasallik patogeneza esa giperkoagulyatsion sindrom yetakchilik qilmoqda. Giperkoagulyatsion sindromlar trombozning yuqori xavfi bilan tavsiflanadi. Klinik ko'rinishlar umuman bo'lmasligi mumkin, keyin koagulopatiya faqat laboratoriya yo'li bilan aniqlanadi. Boshqa hollarda, kichik jarohatlar bilan qonning tez ivishi, qon olish paytida venoz kateterlar va ignalarning trombozi kuzatiladi.

Shifoxonadan tashqari ikki tomonlama interstitsial pnevmoniya bilan ogʻrigan bemorlarda qon ivish tizimida roʻy beradigan oʻzgarishlarni tadqiq etish, qon ivish tizimining aynan qaysi birida kuchli oʻzgarish shaklanishi aniqlash.

Shifoxonadan tashqari ikki tomonlama interstitsial pnevmoniya tashxisi bilan Urganch shahar shifoxonasi Terapiya boʻlimida davolanayotgan 50 nafar bemor tadqiqotga jalb qilindi. Ulardan anamnez yigʻildi, laborator-instrumental tekshiruvlar oʻtkazildi. Qonning yoyma tahlilida trombotsitlar soni oʻrganildi. Qonning biokimyoviy tahlillari oʻtkazildi. Koagulogrammalari yoshlar kesimida tahlil qilindi.

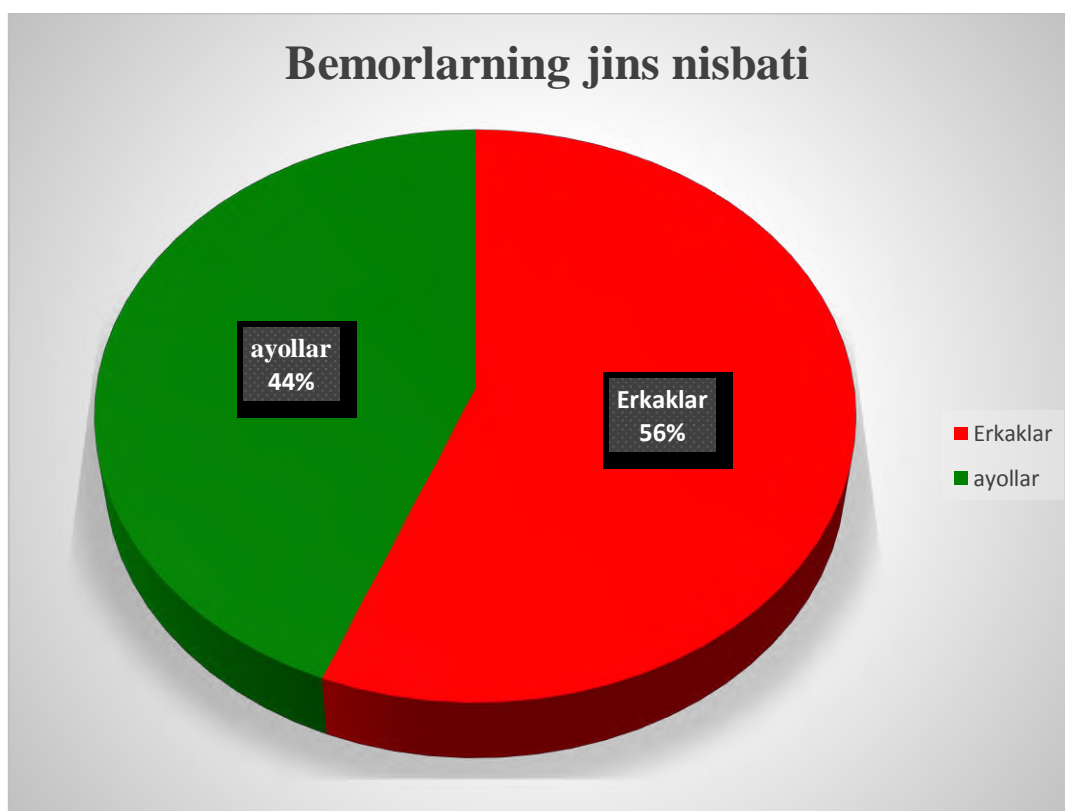
Jami tadqiqotda 50 nafar bemor qatnashgan boʻlib, ularning 44% (22nafar) ini erkaklar hamda 56%(28 nafar)ini ayollar tashkil etdi. Yosh jihatdan esa 30 yoshdan kichiklar 4%(2nafar)ni, 30-50-yosh intervalda 28%(14nafar)ni, 50-70-yosh inetrvalda 48%(24nafar)ni, 70 yosh va undan kattalar esa 20%(10 nafar)ni tashkil etdi. Bemorlar yoshlari boʻyicha 4ta guruhga ajratildi:

1) 30 yoshdan kichik bemorlar: trombotsitlarning oʻrtacha soni 206 000; oʻrtacha protrombin vaqti 13,9 sek, PTI 76%, Xalqaro normallashtirilgan nisbat (MNO)1.11, fibrinogen 371g/l, trombin vaqti 22,5 sek, qisman faollashgan tromboplastin vaqti 30,65daqiqani;

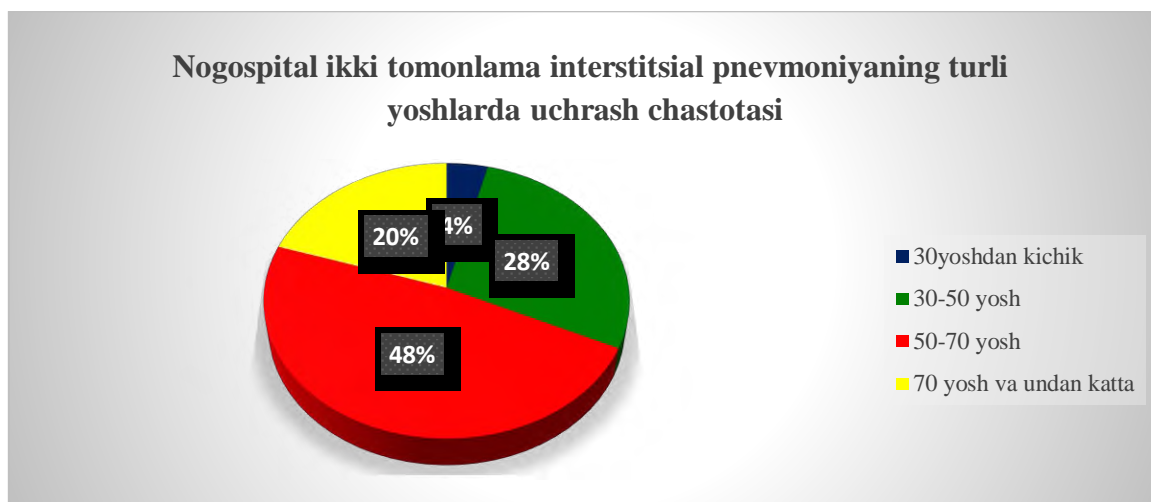
2) 30-50-yosh intervaldagi bemorlar: trombotsitlarning oʻrtacha soni 210500; oʻrtacha protrombin vaqti 11,6 sek, PTI 115.32%, Xalqaro normallashtirilgan nisbat (MNO)0.984, fibrinogen 392g/l, trombin vaqti 27,16 sek, qisman faollashgan tromboplastin vaqti 26,93daqiqani;

3) 50-70-yosh intervaldagi bemorlar: trombotsitlarning oʻrtacha soni 210000; oʻrtacha protrombin vaqti 13,31 sek, PTI 85.61. %, Xalqaro normallashtirilgan nisbat (MNO) 1.14, fibrinogen 343g/l, trombin vaqti 25,74 sek, qisman faollashgan tromboplastin vaqti 27,97daqiqani;

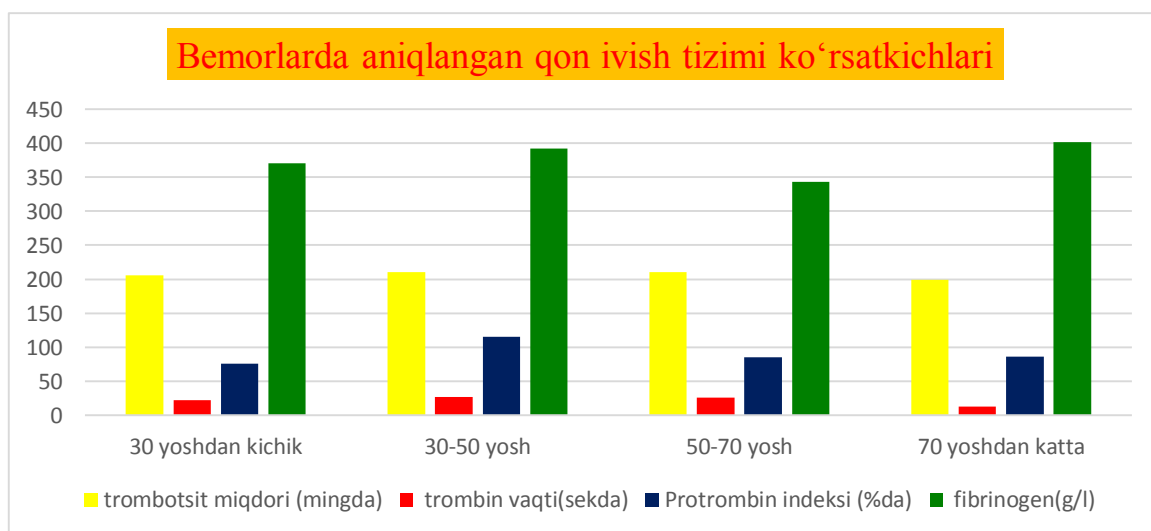
4) 70 yoshdan katta bemorlar: trombotsitlarning oʻrtacha soni 198 800; oʻrtacha protrombin vaqti 12,5 sek, PTI 86.01%, Xalqaro normallashtirilgan nisbat (MNO)1.076, fibrinogen 401.6g/l, trombin vaqti 25,7 sek, qisman faollashgan tromboplastin vaqti 32,75daqiqani tashkil etdi.

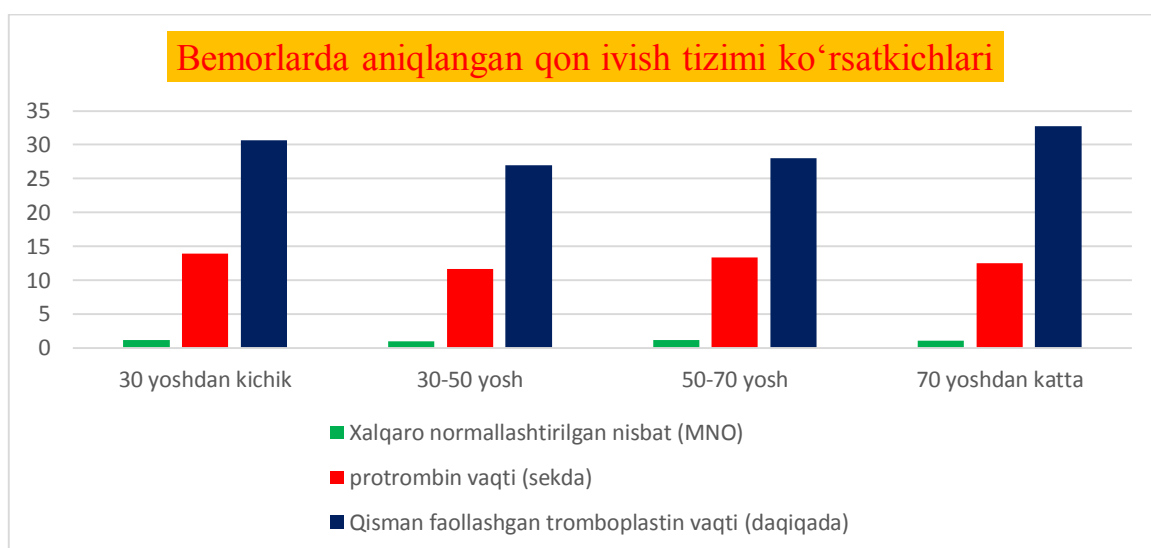
1-grafik. Bemorlarning jins nisbati.

2-grafik. Bemorlarning yosh nisbati

3-grafik. Bemorlarda aniqlangan qon ivish tizimi ko'rsatkichlari.

4-grafik. Bemorlarda aniqlangan qon ivish tizimi ko'rsatkichlari.

Interstitsial pnevmoniya bilan kasallangan bemorlarda D-dimerning yuqori darajalari bilan ajralib turadigan murakkab koagulopatiya namoyon bo'ladi, bu fibrin degradatsiyasining asosiy parchalanish mahsuloti bo'lib, ayniqsa sezilarli o'sish (ya'ni, 3 dan 4 gacha) giperkoagulyatsiya belgisi hisoblanadi. SARS-CoV-2 bilan bog'liq koagulopatiyaning kamroq tez-tez uchraydigan xususiyatlariga protrombin vaqtining uzayishi va faollashtirilgan qisman tromboplastin vaqti va trombositopeniya kiradi. Giperkoagulyatsiya mavjudligi SARS-CoV-2 bilan kasallangan bemorlarda yuzaga keladigan trombotik xavfning kuchayishi uchun asosiy element bo'lib, bu haqiqatan ham venoz va arterial qon aylanishida deyarli ekvivalent klinik ko'rinishga ega kasalxonaga yotqizilgan bemorlarning taxminan 20 foizida aniqlanadi. Trombozning paydo bo'lishi trombotik hodisalar va yomon sog'ayish o'rtasidagi muhim bog'liqlik bilan ta'kidlangan yomon natijaning ogohlantiruvchi belgisidir [3].

Ushbu kasallik patogenezida muhim ahamiyat kasb etuvchi ishemik holatlar ham bevosita giperkoagulyatsiya bilan bog'liq. O'tkir qo'l-oyoq ishemiyasi - bu hayot uchun xavfli holat bo'lib, u umumiy populyatsiyada ko'plab moyil omillar va koronavirusning 2-guruhi vakillari tomonidan giperkoagulyar mexanizmlar asosida shakllanadi [4].

Qon ivish parametrlari darajasi har doim ham kasallikning og'irligiga bog'liq bo'lmasa ham bu o'zgarishlar koagulogramma ko'rsatkichlari diagnostik ahamiyatga ega [5].

D-dimer darajasi trombozni aniqlash uchun bemorlarda qo'llaniladigan choralardan biridir. Koronavirus infeksiyasi shakllantirgan interstitsial pnevmoniya kasalligining dastlabki bosqichlarida D-dimer va fibrinogen kontsentratsiyasining 3-4 baravar oshishi yomon prognoz bilan bog'liq. Bundan tashqari, diabet, saraton, insult kabi asosiy kasalliklar, homiladorlik davri ham interstitsial pnevmoniya bilan kasallangan bemorlarda D-dimer darajasining oshishiga olib kelishi mumkin..

Shifoxonadan tashqari ikki tomonlama interstitsial pnevmoniya kasalligi bilan og'rigan bemorlarda qon ivish tizimida patologiya kuzatiladi. Trombotsitlar soni hamma yosh guruhlarida normal miqdorda bo'lib, o'zgarish kuzatilmaydi. Qondagi giperkoagulyatsiya jarayoni negizida esa koagulogramma o'zgarishlari yotadi. Koagulogramma o'zgarish, asosan, protrombin indeksi, fibrinogen hamda qisman faollashgan tromboplastin vaqti hisobiga shakllanadi [6].

Protrombin indeksi 30 yoshdan kichiklarda me'yoridan pasayishi xos, 30-50-yosh intervalda esa ko'payishi xos. Fibrinogen esa 70 yoshdan yuqori bo'lgan bemorlarda ko'payishi xos bo'lib, boshqa yosh guruhlarida normal miqdorda bo'ladi. Qisman faollashgan tromboplastin vaqti hamma yosh guruhlarida qisqarib, giperkoagulyatsion sindromning asosini tashkil etadi. Kasallikning dastlabki bosqichidan boshlab D-dimer darajasini va koagulyatsiya parametrlarini o'lchash kasalligini nazorat qilish va boshqarishda ham foydali bo'lishi mumkin.

ИҚТИБОСЛАР/СНОСКИ/REFERENCES

1. Acute interstitial pneumonia European Respiratory Journal 15(2):412-8 DOI:[10.1034/j.1399-3003.2000.15b31.x](https://doi.org/10.1034/j.1399-3003.2000.15b31.x) . D. Bouros. [National and Kapodistrian University of Athens](https://www.nyu.edu/library/athens/). Athens, Greece.
2. Pulmonary hypertension in chronic interstitial lung diseases Antonella Caminati, Roberto Cassandro, Sergio Harari. European Respiratory Review 2023 22: 292-301; DOI: 10.1183/09059180.0000271
3. Hypercoagulation and Antithrombotic Treatment in Coronavirus 2019: A New Challenge April 2020 Thrombosis and Haemostasis 120(6) DOI:[10.1055/s-0040-1710317](https://doi.org/10.1055/s-0040-1710317) Authors: [Francesco Violi](https://www.sapienza.it/), [Daniele Pastori](https://www.sapienza.it/), [Roberto Cangemi](https://www.sapienza.it/), [Pasquale Pignatelli](https://www.sapienza.it/) [Sapienza University of Rome](https://www.sapienza.it/)
4. Incidence of Major Limb Arterial Thrombosis in Positive versus Negative COVID-19 Patients: A Cross-Sectional Retrospective study. Alaa Eddin Nwilati, Masoud Shafiei, Rawda Mehanna, Diana Kokash, Juwairiya Syed Iqbaluddin, Fatima Hallak, Shamsa Farah Abdalla. Vascular Surgery Department, Rashid Hospital, Dubai Health Authority, Dubai, UAE.
5. Hemostatic System (Fibrinogen Level, D-Dimer, and FDP) in Severe and Non-Severe Patients with COVID-19: A Systematic Review and Meta-Analysis. Clin Appl Thromb Hemost. 2021 Jan-Dec; 27:10760296211010973. doi: 10.1177/10760296211010973
6. D-dimer level in COVID-19 infection: a systematic review [Mehrdad Rostami](https://www.tandfonline.com/) , [Hassan Mansouritorghabeh](https://www.tandfonline.com/) Expert Rev Hematol. 2020 Nov;13(11):1265-1275. doi: 10.1080/17474086.2020.1831383. Epub 2020 Oct 12

ISSN: 2181-404X
DOI Journal 10.56017/2181-404X

ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

I-ЖИЛД, 7-СОН

ЖУРНАЛ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
ТОМ-I, НОМЕР-7

JOURNAL OF EXPERIMENTAL STUDIES
VOLUME-I, ISSUE-7

«Экспериментал тадқиқотлар» электрон журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054835-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz